

Bogdan Wiktor Matysiak, *Heroldowie Słowa Bożego. Wprowadzenie do literatury prorockiej Starego Testamentu*, Biblioteka Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego 67, Olsztyn 2011, s. 182.

Książka ks. dra hab. B.W. Matysiaka, profesora UWM to kolejna z licznych już publikacji tego autora dotyczących historii i teologii literatury starotestamentowej. Tym razem autor podejmuje kwestię profetyzmu biblijnego. Książka zawiera sześć rozdziałów. Każdy z nich traktowany jest jako mini jednostka zakończona krótkim spisem literatury fachowej dotyczącej omawianego w nim tematu.

W rozdziale pierwszym ks. prof. Matysiak omawia zjawisko profetyzmu na starożytnym Bliskim Wschodzie (s. 7–21). Szczególną uwagę autor poświęca jednak specyfice profetyzmu izraelskiego, który pomimo, że w środowisku starożytnego Bliskiego Wschodu nie był odosobniony, to jednak zachowywał daleko idącą oryginalność. Ostatnie zagadnienie w tym rozdziale stanowi propozycja ustalenia chronologii działalności proroków.

W kolejnych rozdziałach omawia się poszczególne księgi prorockie Starego Testamentu według klucza chronologicznego. Jako punkt odniesienia przyjęto zewnętrzny kontekst historyczny, czyli poszczególne imperia polityczne w cieniu których istniał starożytny Izrael. Dlatego w każdym z rozdziałów odnaleźć można podobne elementy. Wstęp zawiera krótkie omówienie specyficznej sytuacji historycznej danej epoki. Następnie, według stałego schematu (charakterystyka proroka i jego czasów; charakterystyka księgi, orędzie księgi) omawia się krótko poszczególnych proroków działających w tym czasie.

Rozdział drugi poświęcony jest prorokom w okresie dominacji asyryjskiej (VIII w. przed Chr.). Ks. prof. Matysiak zalicza do nich Amosa, Ozeasza, Protoizajasza (Iz 1–39) oraz Micheasza.

W rozdziale trzecim – dedykowanym prorokom „w cieniu Babilonii” (s. 44) autor porusza kwestię działalności prorockiej w VII w. przed Chr. Jako proroków przedwygnanionych ks. prof. Matysiak prezentuje Sofoniasza, Nahuma, Habakuka oraz Jeremiasza.

W rozdziale czwartym autor omawia kwestie związane z niewolą babilońską (586–538 przed Chr.) oraz dzieła prorockie związane z tym okresem. Zalicza do nich Lamentacje, Księgę Ezechiela oraz Deuteroizajasza (Iz 40–55).

Okres dominacji perskiej (538–330 przed Chr.) oraz działający w tym czasie prorocy zostali omówieni w rozdziale piątym. Do proroków tego czasu autor zalicza Aggeusza, Protozachariasza, Malachiasza, Tritoizajasza (Iz 56–66), Jonasza, Joela i Abdiasza.

Ostatni rozdział poświęcony został prorokom działającym w epoce helleńskiej (330–160 przed Chr.). Należą do nich Baruch, Deuterozachariasz (Za 9–14) oraz Daniel.

Publikacja ks. prof. Matysiaka to bardzo poręczne, zwarte, utrzymane na wysokim poziomie merytorycznym wprowadzenie do starotestamentowych ksiąg prorockich. Jako niezwykle wartościowe należy ocenić dwie cechy opracowania. Po pierwsze: układ według epok historycznych oraz fachowe wprowadzenie na temat ich specyfiki i znaczenia dla starożytnego Izraela oraz działalności prorockiej. Po drugie: nie do końca schematyczne omówienie poszczególnych proroków. Tam, gdzie to konieczne autor dodaje kolejne punkty, w których dodatkowo wyjaśnia oryginalność konkretnej księgi prorockiej (zob. np. Deuteroizajasz, Tritoizajasz w Nowym Testamencie, s. 99, 123). Analizując zaproponowaną chronologię powstawania poszczególnych ksiąg prorockich należy pamiętać o tym, że mamy przed sobą przejrzyste, ale jednak wprowadzenie do literatury prorockiej. Mimo pozornych uproszczeń w chronologii autor przedstawia zawsze krótko stan wiedzy na temat możliwych opinii dotyczących czasu ostatecznej redakcji czy procesu kompozycji poszczególnych ksiąg. Chronologia przedstawiona w publikacji jest propozycją autora opartą na mocnych przesłankach. Specjaliści w zakresie studiów na profetyzmie biblijnych mogą mieć własne opinie, które również, z różnych powodów, mają walor propozycji.

Podstawowy walor książki ks. Matysiaka, to niezwykle rzadka zdolność zawarcia w jednej niewielkiej objętościowo publikacji wprowadzenia do całej literatury prorockiej Starego Testamentu, przy zachowaniu jej bardzo wysokiego poziomu merytorycznego. Dlatego warto polecić ją nie tylko studentom teologii czy uczestnikom licznych kursów i szkół biblijnych, ale także duszpasterzom i kaznodziejom. Może okazać się, że kontakt z tą publikacją pozwoli na docenienie wartości liturgicznych czytań starotestamentowych, wśród których teksty prorockie pojawiają się często. Często też z różnych powodów nie są one w należyтым stopniu przedmiotem refleksji kaznodziejskiej i pastoralnej.

Ks. Marek Karczewski